

N:o 216.

Af herr **Persson** i Tällberg, i anledning af *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m.*

Det förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m., som Kungl. Maj:t i proposition n:o 39 förelagt innevarande Riksdag, är i stort sedt grundadt på samma principer som det för enahanda ändamål vid sistlidne års riksdag framlagda förslaget.

Jag väckte då en motion med yrkande om afslag å Kungl. Maj:ts proposition och föreslog, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och utarbetande af förslag, byggdt på de i motionen angifna grunder, nämligen: *att* prästman, så snart han tillträdt prästerlig befattning, skulle tilldelas kontant lön med rätt till ålderstillägg efter vissa års oförvitlig tjänstgöring, samt att han efter erhållen ordinarie tjänst skulle berättigas till tjänstgöringspenningar till ett belopp, afpassadt efter med tjänsten förenad större eller mindre arbetsbörda; *att* församlingen skulle tillhandahålla ordinarie tjänstehafvare bostad med nödiga uthus och, såvidt möjligt, trädgårdsland; *samt att* med ecklesiastika boställen förenad jord och skog skulle försäljas och de därför influtna medel afsättas till en fond för prästerskapets aflöning.

Särskilda utskottet, som behandlade såväl Kungl. Maj:ts förslag som min motion, afstyrkte motionen utan att, såvidt af utskottsutlåtandet framgår, ha ingått i någon djupare pröfning af i densamma framställda förslag. Motionen blef ock af Riksdagen afslagen. Men samma öde drabbade äfven Kungl. Maj:ts förslag.

Jag anser mig fortfarande böra betona det olämpliga och otidsenliga uti, att i prästerskapets aflöning skola ingå boställen med jordbruk, och tillåter mig i afscende därå ur motiveringen till min förra motion anföra

följande: »Om ock denna aflöningsform kunde anses lämplig på den tid den tillkom, torde den dock numera knappast från någon synpunkt vara att förorda. Prästens ställning som själasörjare och öfriga i samband därmed stående tjänsteåligganden lämna den för sitt kall intresserade prästen föga tid för bedrifvande af rationellt jordbruk. Att prästerna själfva kommit till insikt om att jordbruket icke lämpligen kan inpassas under deras ämbetsgärning, därom vittnar det sakförhållandet, att mer än halfva antalet af de präster, som hafva boställen med jordbruk, utarrenderat det samma. Detta aflöningsystem har också öfvergifvits beträffande de flesta andra tjänstemän.»

Att framsynta och för sitt egentliga kall intresserade präster dela min uppfattning i denna fråga, därpå har jag fått bekräftelse genom ett stort antal bref från både kyrkoherdar och komministrar, i hvilka de uttalat sin fulla anslutning till mitt förslag. Många af dessa präster framhålla med styrka, hurusom obehag af flerahanda slag varit förenade med jordbruksboställen, ehvad de brukat dem själfva eller utarrenderat dem. Alla synas vara eniga om att denna aflöningsforms obehag varit större än dess fördelar. Det synes mig därför såväl på grund af dessa uttalanden som af hvad erfarenheten gifvit vid handen, att tiden nu är inne att öfvergå till ett mera modernt, tidsenligt aflöningsätt äfven för prästerna.

Väl vet jag, att det finnes präster i vårt land, som älska detta gamla aflöningsystem, ja, som kanske älska det mest just därför att det är så gammalt. Det lär icke heller kunna förnekas, att det finnes präster, som äro intresserade för jordbruk.

Ehuru jag fortfarande håller på att prästens ämbetsverksamhet bör inriktas på helt andra fält än på åker och skog, anser jag dock, att vid en blifvande utredning undersökning bör göras, huruvida de präster, som inneha boställen med jordbruk, må, om de så önska, få bibehålla dessa intill sin död eller eventuell afgang från tjänsten. Däremot finner jag icke några skäl tala för, att boställe med jordbruk skulle ingå i aflöningen för den, som tillträder ny tjänst eller flyttar från en församling till en annan.

Uti min förut åberopade motion antydde jag, att vissa svårigheter skulle erbjuda sig vid en eventuell försäljning af de ecklesiastika boställsjordarna, då dessa äro af väsentligt olika natur. Men jag uttalade tillika, att man dels hade anledning antaga, att den pågående utredningen rörande den saken i de flesta fall skulle bringa klarhet därutinnan, och dels att den omständigheten, att dessa jordar tillkommit på olika sätt, icke finge öfva allt för stort inflytande på frågans bedömande, och det på den grund, att om jorden blifvit upplåten af staten eller församlingen eller ock donerad

af enskild person, så vore den dock upplåten för ett bestämdt ändamål och till förmån för en viss institution. »Och så länge denna institution finnes kvar, och boställsjorden användes till dess befrämjande, äfven om det sker under andra former än de ursprungliga, torde däremot icke med skäl kunna göras några mer afsevärda anmärkningar.» Jag håller fortfarande fast äfven vid denna min uppfattning, och anser mig i detta sammanhang böra framhålla, hurusom enligt Kungl. Maj:ts förslag hela boställsafkastningen — således äfven den, som härflyter från boställets skog — skulle tillfalla de församlingar, hvilkas boställen af menighet anskaffats eller af enskild donerats; men däremot skulle afkastningen af skog till de af staten för samma ändamål upplåtna boställen ingå till kyrkofonden och sålunda komma helt andra församlingar till godo. Men icke nog härmed. Boställen af precis samma natur — sådana, som upplåtits af staten — skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag behandlas efter helt olika rättsgrundsatser, i det att två boställen, som vid tiden för nämndens sammanträden hafva lika värde och beräknas gifva samma afkastning behandlas så olika, att hela afkastningen af det boställe, som består af inägojord, komme församlingen till godo, under det att afkastningen från »skogsboställe» skall gå till kyrkofonden, och sålunda kunna komma alla församlingar i riket till del.

För den, som icke varit i tillfälle att erhålla annat underlag för sina rättsbegrepp än sundt förnuft och en kristlig uppfostran, förefaller detta minst sagdt kränkande.

Saken blir icke heller bättre genom att åberopa 1866 års skogsordning, efter hvars tillämpning en del af afkastningen från ecklesiastika boställens skogar ingått till prästerskapets löneregleringsfond, ty någon rättslig undersökning och pröfning har icke föregått de åtgärder, som vidtagits med stöd af berörda förordning. Och att under sådana förhållanden taga ett ytterligare steg i samma riktning, utan domstols pröfning af äganderättsförhållandena, torde ej vara ägnadt att stärka tilliten till det skydd för äganderätten, som alla lojala medborgare hoppats och trott vara lagstadgadt i detta land. Under alla förhållanden anser jag det dock som ett axiom, att boställen, som äro af samma natur, skola behandlas efter samma grunder.

Jag kan icke heller frånga min uppfattning, att de församlingar, till hvilka staten upplåtit boställen, måste äga samma rätt att allt fortfarande bibehållas vid den dem därigenom förlänade förmån som de församlingar, hvilka fått boställen upplåtna af menighet eller donerade af enskilda.

Återstår så spörsmålet huru med boställena skall förfaras för att det med dem afsedda ändamålet bäst skall befrämjas och att de åtgärder som

vidtagas icke hindra realiserandet af det resultat, hvartill en rättslig undersökning kan komma.

Att prästens egentliga ämbete icke har något intimare samband med skötande af jordbruk har jag förut sökt påvisa. Vi kunna således utgå ifrån att prästen i allmänhet skall befrias därifrån. Därvid har man två vägar att välja: utarrendering och försäljning. På grund af vidt skilda förhållanden, som äro sådande i olika delar af vårt land, torde båda dessa vägar böra komma till användning. Och det torde böra öfverlämnas åt respektive församlingar att själfva därom besluta.

Från utarrenderadt boställe skulle såväl arrendemedlen som nettoafkastningen af boställets skog tillfalla församlingen såsom bidrag till prästens aflöning. Af de genom försäljningen influtna medel skulle bildas en fond, hvars räntefkastning, likaledes tillföle församlingen för att till enahanda ändamål användas. Ät en blifvande utredning måste öfverlämnas att föreslå sättet för såväl utarrendering och försäljning af boställena som ock de därför och för fondens förvaltning erforderliga garantier m. m.

Om särskilda fonder bildades af de medel, som inflöte för försålda boställen, stode det sedan öppet att behandla dessa i enlighet med det resultat en rättslig undersökning gäfvit vid handen. Om man på af mig nu angifna sätt ordnade afkastningen från boställen — ehvad de utarrenderades eller försåldes — undveke man de stora svårigheter, som annars måste framträda vid tillämpning af det utaf Kungl. Maj:t föreslagna sättet. Jag kan icke fatta hur det skall blifva möjligt för den nämnd, som, enligt 2 § i förslaget till lag om prästerskapets aflöning, skall tillsättas för upprättande af förslag till aflöning för kyrkoherdar och komministrar, att för en tid af tjugugu år framåt, enligt 5 § i samma lagförslag, beräkna de aflöningsförmåner, som utöfver församlingsafgifter äro att tillgå, då boställen af olika natur — såsom jag förut påvisat — skola behandlas på helt olika sätt, och utredningen om boställenas natur icke kan antagas vara slutförd till den tidpunkt, då dessa beräkningar skola verkställas.

Mot prästboställenas försäljning har bland annat gjorts den invändningen, att statskyrkans ställning därigenom skulle försvagas. En broschyrförfattare går till och med så långt, att han med hänvisning på lutherska kyrkans historia i Östersjöprovinserna vill visa, att folket därstädes anser, att det har prästgårdarna att tacka för att en evangelisk-luthersk kyrka där ännu finnes. Då jag icke tror att vare sig prästgårdar eller boställsjordar utgöra något moment i ortodoxien eller att den lutherska läran har sina rötter i vanlig åkerjord, kan jag ej fästa något afseende vid dessa invändningar. Kyrkans vara eller icke vara är nog beroende af helt andra faktorer. Ett lojalt respekterande af församlingarnas urgamla rättigheter

och ett rättvist aflöningsystem, sakna däremot i berörda afseende icke betydelse.

Angående församlingens byggnadsskyldighet håller jag likaledes fast vid den uppfattning, åt hvilken jag gaf uttryck i min förra motion. Ut i det af Kungl. Maj:t till innevarande Riksdag framlagda förslag om byggnadsskyldigheten är visserligen en ändring i form vidtagen, men i sak är dock förslaget i sina hufvuddrag lika med fjolårets och jag har sålunda samma anmärkningar mot nu föreliggande förslag som de jag framställde mot det förra. Helst skulle jag se, att församlingarna helt och hållet befriades från all byggnadsskyldighet, men, såsom jag i min ofta åberopade motion framhöll, tala starka praktiska skäl för att församlingarna böra anskaffa byggnadstomt och trädgårdsland samt bygga och underhålla erforderlig bostad med nödiga uthus åt kyrkoherdar och komministrar samt med dem jämnställda prästmän. Ty i vissa församlingar torde det möta afsevärda svårigheter för präster att få hyra tjänlig bostad i närheten af kyrkan. Och att ålägga prästen att på egen bekostnad bygga och underhålla erforderliga bostadshus vore att för hela landet fastslå ett system, som ofta nog leder till konflikter mellan af- och tillträdare samt skuldsättning och obehag af flera slag.

Vidkommande Kungl. Maj:ts förslag därom att de ecklesiastika boställenas skogar skulle ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, vill jag ur min förra motion blott anföra följande: »I betraktande af dessa skogars hvar för sig jämförelsevis obetydliga areal och deras inom de respektive revieren vidt spridda lägen, skulle allt för stor del af skogsafkastningen åtgå till förvaltningskostnader».

Hvad slutligen angår Kungl. Maj:ts förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför, kan jag ej finna annat än att rättvisa och billighet kräfva, att afskrifning af nämnda tionde måste äga rum året näst efter det, då nu gällande lönekonventioner upphöra att gälla.

Då jag hyser den uppfattningen, att man vid alla löne regleringar bör eftersträffa enhetlighet i systemet samt rättvisa i behandlingen såväl mot löntagaren som löngifvaren, men ej ser någon möjlighet att ur det ytterst invecklade förslag, som nu föreligger, kunna destillera fram vare sig enhetlighet eller rättvisa, nödgas jag värdsamt hemställa,

att Riksdagen må afslå Kungl. Maj:ts proposition n:o 39 och i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter verkställd utredning måtte utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till prästerskapets

aflöning, byggdt på i hufvudsak följande grunder, nämligen:

att prästman, så snart han tillträder prästerlig befattning, tilldelas kontant lön med rätt till ålderstillägg efter vissa års oförvitlig tjänstgöring, samt att han vid tillträde af ordinarie tjänst erhåller tjänstgöringspenningar till ett belopp afpassadt efter med tjänsten förenad större eller mindre arbetsbörda;

att församlingen skall tillhandahålla ordinarie tjänstehafvare bostad med nödiga uthus och, såvidt möjligt, trädgårdsland;

att församling, med boställshafvarens begifvande och med iakttagande af gifna forskrifter, må äga att antingen utarrendera boställets jord och att använda såväl arrendemedlen som från boställets skog eventuellt uppkommen afkastning till aflöning åt prästen och till fullgörandet af sin byggnadsskyldighet; eller ock försälja boställets jord med tillhörande skog och öfverflödiga åbyggnader och att af därför influtna medel bilda en fond, hvars ränteafkastning skulle för samma ändamål användas;

att bestämmelser utarbetas till tryggande af fondens framtida bestånd och för ränteafkastningens användande till afsedt ändamål; samt

att det nya aflöningsförslaget bygges på sådana grunder, att dess genomförande icke må rubba de rättigheter eller verka inskränkning i de förmåner, som församlingarna en gång blifvit tillförsäkrade.

Stockholm den 19 mars 1909.

D. Persson
i Tällberg.